

Sygn. akt VI Gz 178/17

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2017r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie, Wydział VI Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Andrzej Borucki

Sędziowie : SO Beata Hass-Kloc (spr)

SO Marta Zalewska

Protokolant: str. sekretarz sądowy Joanna Kościak

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2017r. w Rzeszowie

na posiedzeniu niejawnym

w sprawie z wniosku dłużnika – Z. K. zam. B.

osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej

o ogłoszenie upadłości

w przedmiocie zażalenia wnioskodawcy na postanowienie z dnia 9 lutego 2017 r. sygn. akt V GU 304/16 wydane przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie V Wydział Gospodarczy Sekcja ds. Restrukturyzacyjnych i Upadłościowych

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie V Wydział Gospodarczy Sekcja ds. Restrukturyzacyjnych i Upadłościowych do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 9 lutego 2017 r. sygn. akt V GU 304/16 Sąd Rejonowy w Rzeszowie V Wydział Gospodarczy Sekcja ds. Restrukturyzacyjnych i Upadłościowych oddalił wniosek dłużnika Z. K. o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej.

W jego uzasadnieniu podał, że pismem z dnia 23 listopada 2016 r. dłużnik – Z. K. wniósł o ogłoszenie swojej upadłości jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej. Na jego uzasadnienie dłużnik wskazał, że jest osobą fizyczną, a przyczyną problemów finansowych było zadłużenie powstałe w ramach prowadzonej działalności gospodarczej prowadzonej od 1990r. Zobowiązania dłużnika nie są regulowane od 2001 r. z uwagi na brak środków pieniężnych. Utrata pracy przez dłużnika oraz zleceń i co za tym idzie znacznie niższe dochody nie pozwoliły dłużnikowi na terminową obsługę zobowiązań o jakich mowa jest w niniejszym wniosku. Z uwagi na nieznaczne polepszenie sytuacji w firmie i spodziewane zlecenia, podejmował próby spłaty zobowiązań. Dłużnik wskazał, iż posiada on nieruchomości położone w W. i B., które wprawdzie są objęte postępowaniem egzekucyjnym, jednakże ich sprzedaż pozwoliłaby na zaspokojenie w części wierzycieli oraz koszty postępowania egzekucyjnego. Okoliczności, jakie towarzyszyły powstaniu zadłużenia, a nadto okoliczności stanowiące przyczynę powstania stanu niewypłacalności w sposób oczywisty i jednoznaczny w jego ocenie wskazują, że obecna sytuacja finansowa Dłużnika nie jest następstwem jego zawinionego działania, czy choćby rażącego niedbalstwa. Za uwzględnieniem wniosku dłużnika przemawiają względy słuszności, o czym świadczą podejmowane przez dłużnika próby spłaty zobowiązań w ramach postępowania naprawczego, a nadto względy humanitarne. W następstwie bowiem zaistniałej sytuacji, a przede wszystkim bowiem

braku środków na spłatę wierzycieli, braku zleceń umożliwiających uzyskanie dochodu, a w konsekwencji likwidacji działalności gospodarczej, dłużnik zapadł na depresję i w chwili obecnej pozostaje on pod opieką psychiatry. Żona dłużnika z uwagi na sytuację życiową i materialną również pozostaje w leczeniu psychiatrycznym.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Zobowiązania Dłużnika objęte wnioskiem o ogłoszenie upadłości konsumenckiej wynikają z prowadzonej przez dłużnika działalności gospodarczej polegającej na usługach budowlanych – działalność z lat 1990 - 2016 r.

Od września ubiegłego roku Dłużnik zaprzestał działalności gospodarczej. Jak wynika ze spisu wierzycieli termin wymagalności zobowiązań przypadał już od roku 2002 r. i trwał w sposób nieprzerwany do momentu złożenia wniosku (spis wierzycieli k. 15). Sam Dłużnik przyznał że nie składał w czasie prowadzenia działalności gospodarczej wniosku o ogłoszenie upadłości. Jak wskazał nie wiedział, że można tak zrobić.

Sąd Rejonowy ustalił także , że Dłużnik w chwili zaciągania w/w zobowiązań miał świadomość odpowiedzialności w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, a także konsekwencji wynikających z takiego działania.

Stwierdził ,że pomimo upływu wyznaczonych terminów spełniania świadczeń wynikających z w/w umów, dłużnik nie uregulował swoich zobowiązań pieniężnych, co skutkowało wszczęciem w stosunku do niej postępowań egzekucyjnych.

Potwierdził ,że żona dłużnika z uwagi na sytuację życiową i materialną również pozostaje w leczeniu psychiatrycznym podobnie jak sam Dłużnik.

Sąd ten podniósł ,że powyższy stan faktyczny w ocenie Sądu był bezsporny. Potwierdzeniem tak ustalonego stanu faktycznego były zgromadzone w toku postępowania dowody z dokumentów oraz wysłuchania Z. K., które w ocenie Sądu Rejonowego należało uznać za wiarygodne, bowiem nie budziły wątpliwości Sądu. Sam Dłużnik w trakcie rozprawy z 9 lutego 2017 r. potwierdził wszystkie okoliczności przedstawione we wniosku jako zgodne z prawdą.

W rozważaniach prawnych Sąd Rejonowy podniósł ,że wniosek o ogłoszenie upadłości nie zasługuje na uwzględnienie. Zgodnie z przepisem art. 491⁴ ust 1 ustawy Prawo upadłościowe (t. j. Dz. U. Z 2016 r., poz. 2171 ze zm.) Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa.

Zgodnie z ust. 2 pkt 3 w/w przepisu Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli w okresie dziesięciu lat przed dniem zgłoszenia wniosku: dłużnik, mając taki obowiązek, wbrew przepisom ustawy nie zgłosił w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Doprowadzenie do niewypłacalności albo zwiększenie jej stopnia powinno mieć charakter zawiniony, aby istniała podstawa do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Ustawodawca nie definiuje pojęcia winy, jednakże obecnie w judykaturze i doktrynie przeważa rozumienie winy według teorii normatywnej. Zgodnie z tą koncepcją, winę należy pojmować jako możliwość postawienia podmiotowi zarzutu podjęcia niewłaściwej decyzji w konkretnej sytuacji. Zatem organ stosujący prawo (w tym przypadku sąd upadłościowy) dokonuje z zewnątrz oceny nastawienia psychicznego konkretnego podmiotu, porównując jego zachowanie z pewnym wzorcowym typem postępowania.

Z uwagi na to, iż winę można przypisać osobie mającej dostateczny stopień rozeznania oraz dostateczną swobodę kierowania swoim postępowaniem, do okoliczności wyłączających winę należy stan niepoczytalności, o ile: wynika z przyczyny wewnętrznej, całkowicie wyłącza świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli oraz ma trwały charakter. Umyślność działania ma miejsce wówczas, gdy dana osoba działa w świadomym zamiarze, tj. chce dokonania naruszenia albo przewidując taką możliwość godzi się na to. Zatem winę umyślną w rozumieniu przepisu art. 491⁴ ust. 1 ustawy prawo upadłościowe można przypisać dłużnikowi, gdy zaciągnie zobowiązanie , wiedząc, że za chwilę straci płynność finansową, a uzyskane w ten sposób środki przeniesie na osoby trzecie lub roztrwoni. Natomiast

przez rażące niedbalstwo należy rozumieć kwalifikowaną postać tzw. winy nieumyślnej, polegającą na niedołożeniu należytej staranności wymaganej w danych okolicznościach. O przypisaniu pewnej osobie winy w tej postaci decyduje więc zachowanie się przez nią w określonej sytuacji w sposób odbiegający od miernika staranności minimalnej (wyrok SN z dnia 10.03.2004 r. sygn. akt IV CK 151/03). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd ten stwierdził, że spełnione zostały wynikające z przepisu art. 491⁴ ust. 1 pr. up. negatywne przesłanki ogłoszenia upadłości konsumenckiej, skutkujące oddaleniem wniosku dłużnika Z. K. w tym przedmiocie. Analiza akt przedmiotowej sprawy prowadziła w jego ocenie do wniosku, że niewątpliwie dłużnik pozostaje niewypłacalny w sposób ciągły w rozumieniu przepisu art. 11 ustawy prawo upadłościowe, gdyż nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, wynikających w okresie od września 2002 r. do przynajmniej 2016 r. Jednakże sytuacja ta nie mogła skutkować wydaniem postanowienia o ogłoszeniu upadłości dłużnika jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, ponieważ niewypłacalność dłużnika nie powstała na skutek okoliczności od niej niezależnych. Co więcej, jak zauważył Sąd Rejonowy, zobowiązania te powstały tylko i wyłącznie w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą (już w 2002 r.), tym samym w stosunku do Dłużnika nie można orzec upadłości tzw. Konsumenckiej. Ponieważ po pierwsze niewypłacalność trwała w okresie 10 lat przed złożeniem wniosku o upadłość, a przede wszystkim zgodnie z art. 491¹ pr. up. przepisy niniejszego tytułu stosuje się wobec osób fizycznych, których upadłości nie można ogłosić zgodnie z przepisami działu II tytułu I części pierwszej – tj. art. 1 ust. 1 pkt. 1 w stosunku do przedsiębiorców. W ocenie Sądu dłużnik swoim zachowaniem, polegającym na zaciąganiu kolejnych zobowiązań, w sposób umyślny doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień. Ponadto jak zostało w niniejszej sprawie ustalone dłużnik w chwili zaciągania w/w zobowiązań miał świadomość odpowiedzialności, a także konsekwencji wynikających z takiego działania. Należy zauważyć, że oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości powinno nastąpić także wówczas, gdy dłużnik rozsądnie oceniając sytuację, powinien był wiedzieć (choć nie miał takiej świadomości), że jego zachowanie będzie prowadziło do niewypłacalności lub jej nasilenia. Należy zauważyć, że dla każdego człowieka o przeciętnej wiedzy (tym bardziej przedsiębiorcy działającego na rynku przeszło 20 - cia lat) jest oczywistym, że zaciągając kolejne zobowiązania, powiększa się skala zobowiązań, a zatem ich spłata jest coraz bardziej utrudniona i przez to wątpliwa. Dłużnik jest osobą dorosłą świadomą konsekwencji swojego działania. Poza tym w przedmiotowej sprawie nie występują żadne okoliczności wyłączające winę dłużnika, dlatego też w ocenie Sądu, Z. K. z swoim zachowaniem umyślnie doprowadził do swojej niewypłacalności, co skutkowało oddaleniem wniosku o ogłoszenie jego upadłości.

Przede wszystkim jednak zachodzi przesłanka negatywna określona w art. 491⁴ ust. 2 pkt 3 pr. up., a mianowicie Dłużnik mając taki obowiązek wbrew przepisom ustawy nie zgłosił w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości. Jak już przedstawiono niewypłacalność Dłużnika powstała jeszcze w 2002 r. i narastała do końca 2016 r. To wówczas tj. w terminie 14 dni jak stanowiło prawo upadłościowe i naprawcze lub w terminie 30 dni jak stanowi prawo upadłościowe począwszy od 1 stycznia 2016 r. należało wniosek o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy złożyć. Żadnego usprawiedliwienia zaniechania tego obowiązku nie stanowi brak świadomości o nim na co powoływał się wnioskodawca w swoich zeznaniach.

Nie sposób nie zauważyć i uznać za wiarygodną sytuację, że w czasie gdy Dłużnik był przedsiębiorcą do końca 2016 r. nie posiadał świadomości obowiązku złożenia wniosku, a już po kilku miesiącach jako konsument taką świadomość nabył i złożył wniosek o ogłoszenie upadłości na zasadach korzystniejszych niż poprzednio.

W związku z art. 491⁴ ust. 1 i 2 pkt 3 pr. up. Sąd Rejonowy orzekł jak sentencji postanowienia.

Powyższe orzeczenie zaskarżył w całości dłużnik.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1. naruszenie przepisu art. 491⁴ ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze oraz art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez ustalenie, że dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności na skutek rażącego niedbalstwa poprzez zaciąganie kolejnych zobowiązań.

2. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy tj. niewyjaśnienie czy w przypadku dłużnika nie zachodzą przesłanki do ogłoszenia upadłości z uwagi na zasady słuszności humanitaryzmu.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I inst. do ponownego rozpoznania.

W jego uzasadnieniu podniósł argumenty, które w jego ocenie Sąd I instancji nie uwzględnił wydając zaskarżone postanowienie.

Sąd Okręgowy mając na uwadze powyższe zważył co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy zauważyć, że przesłanka negatywna, zastosowana przez Sąd Rejonowy, wskazuje na okoliczności, w których – według treści przepisów – sąd upadłościowy oddała wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika. Kryterium przesłanki pozytywnej i przesłanki negatywnej opiera się w zasadzie na sposobie redakcji tekstu ustawy. W literaturze przedmiotu P. Z. (Prawo upadłościowe, 2015, s. (...)) trafnie wskazuje, że "ustawodawca słusznie (...) odszedł od dotychczasowej restrykcyjnej przesłanki, zgodnie z którą ogłoszenie upadłości możliwe było jedynie wówczas, jeżeli niewypłacalność powstała na skutek wyjątkowych i niezależnych okoliczności".

W związku z tym podkreślenia wymaga, że po pierwsze, sąd oddała wniosek o ogłoszenie upadłości konsumenckiej dłużnika, jeżeli dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa. Innymi słowy, sąd obowiązany jest do badania tzw. moralności płatniczej dłużnika. Ustawodawca posłużył się funktorem normotwórczym w brzmieniu "oddała", co oznacza obowiązek sądu upadłościowego do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej, jeżeli zostanie stwierdzone, że dłużnik nie odpowiada kryteriom moralności płatniczej. Upadłość konsumencka jest wykluczona, jeżeli dłużnik:

- doprowadził do swojej niewypłacalności umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa, lub (alternatywa zwykła);
- istotnie zwiększył stopień swojej niewypłacalności umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa.

Istotne również jest to, że okoliczność, że dłużnik – który nie odpowiada podmiotowym przesłankom upadłości przedsiębiorcy – aktualnie (tzn. na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości) posiada zadłużenie z tytułu uprzednio prowadzonej działalności gospodarczej nie dyskwalifikuje jeszcze dłużnika z punktu widzenia art. 491⁴ ust. 1 PrUpNap. Dłużnik, który posiada zobowiązania z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej mógł przecież nie doprowadzić do powstania stanu swojej niewypłacalności czy do zwiększenia jej stopnia w sposób zawiniony. Sama okoliczność, że dłużnik podlegający przepisom o upadłości przedsiębiorcy nie zgłosił w terminie wniosku o upadłość (art. 21 PrUpNap) nie jest okolicznością, o której mowa w art. 491⁴ ust. 1 PrUpNap, niemniej podlega ona już ocenie w płaszczyźnie komentowanego w dalszej części art. 491⁴ ust. 2 pkt 3 PrUpNap, którego surowe brzmienie jest jednak łagodzone przez tzw. klauzulę rozsądku ("względy słuszności lub względy humanitarne") (por. Komentarz do art. art. 491⁴ PrUpNap: Adamus, Prawo upadłościowe, 2016r, Legalis, A. Witosz, Prawo upadłościowe, WKP 2017, Zimmerman, Prawo upadłościowe, 2016r, wyd.4, Legalis).

Zawiniona niewypłacalność (jako tzw. pozytywna, przedmiotowa przesłanka upadłości konsumenckiej) jest tzw. kategorią obiektywną. Niemniej ustawodawca wskazuje, że doprowadzenie do niewypłacalności albo zwiększenie jej stopnia powinno mieć charakter zawiniony, aby zaistniała podstawa do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednocześnie ustawodawca stopniuje pojęcie winy: chodzi tu o "winę umyślną" i "rażące niedbalstwo". Innymi słowy, doprowadzenie do niewypłacalności lub zwiększenie stopnia niewypłacalności dłużnika w sposób zawiniony, ale z niższym stopniem winy np. zwykłym niedbalstwem czy w sposób niezawiniony nie powinno stać na przeszkodzie ogłoszeniu upadłości konsumenckiej. W konsekwencji, jeżeli dojdzie do doprowadzenia do niewypłacalności na skutek lekkomyślności lub zwykłego niedbalstwa sąd upadłościowy może ogłosić upadłość konsumencką.

W realiach niniejszej sprawy wniosek zgłoszony przez dłużnika należy oceniać przez pryzmat art. 491⁴ ust 2 pkt 3 PrUpNap. W przypadku wniosku spóźnionego bądź niezłożonego w ogóle do ogłoszenia upadłości konsumenckiej konieczne jest, co już podniesiono powyżej, powołanie się na klauzulę słuszności bądź klauzulę humanitarną. Ustawodawca wziął pod uwagę, że okoliczności powyższe, będące kategorią obiektywną, mogą zaistnieć w różnych warunkach (np. kalectwo, choroba, niezawiniona utrata źródeł zarobkowania i obiektywna niemożność powrotu do poprzedniego stanu itp.) Stąd też pomimo istnienia obiektywnych przesłanek niweczących uprawnienia do oddłużenia, sąd ogłosi upadłość dłużnika, jeżeli jest to uzasadnione względami słuszności lub względami humanitarnymi. Użyte przez ustawodawcę wyrażenia słuszność, humanitaryzm i należyta staranność są pojęciami nieostrymi. Jeśli więc dłużnik powołuje się na nie wniosku, sąd każdorazowo ma dokonywać ich wykładni i odnieść do twierdzeń dłużnika. Należy podkreślić, że z brzmienia przepisu wynika obowiązek, a nie uprawnienie sądu do pominięcia przesłanek negatywnych, jeżeli z ustalonego stanu faktycznego wynika, że ogłoszenie upadłości jest uzasadnione względami słuszności lub względami humanitarnymi.

Mając na uwadze okoliczności podniesione w zażaleniu i wniosku należy podnieść, że dłużnik w wniosku zobrazował okoliczności jakie doprowadziły do jego stanu niewypłacalności i powołał się na względy słuszności i humanitarne przy ich ocenie. Doprecyzował je w zażaleniu. Wynika z nich, że dłużnik prowadził dobrze prosperującą działalność gospodarczą i zadłużenie powstało w 2001r jedynie wskutek braku zapłaty jednej faktury, co w konsekwencji doprowadziło do rozpoczęcia egzekucji, której nieprawidłowości i zakres stał się przyczyną, że dłużnik utracił płynność finansową. Podkreślenia wymaga, że od 2003r dłużnik nie zaciągał już żadnych zobowiązań. Dłużnik także naprowadził, że podejmował w 2015r próby zawarcia układu z wierzycielami – co znajduje potwierdzenie w załączonych do wniosków dowodów; oraz, że nadal prowadził działalność gospodarczą celem spłaty istniejących zadłużeń.

W związku z tym stwierdzić wypada, że lekkomyślność ma miejsce gdy dłużnik jest błędnie przeświadczony o tym, że zdoła uniknąć niewypłacalności (jej pogłębienia) np. przez mylne założenie zwiększenia dochodów w przyszłości – nie jest negatywnie oceniana i nie wyklucza ogłoszenia upadłości. Zasadniczo brak będzie umyślności w działaniu dłużnika, skoro zamierzał on do spłaty zadłużenia. Ponadto zakwalifikowanie zachowania dłużnika jako rażącego niedbalstwa uniemożliwiają przykładowo błędne informacje, na podstawie których dłużnik podejmował decyzję lub fakt, że do nieostrożnego zachowania dłużnik został zmuszony warunkami, w jakich działał, albo czynnikami wewnętrznymi (np. wiek, choroba). Nie może umknąć uwadze, że zarówno dłużnik jak i jego żona leczą się z powodu depresji. Z przedłożonych zaświadczeń lekarskich wynika, że żona dłużnika wymaga nadal systematycznego leczenia specjalistycznego z tego powodu (k- 208).

Zdaniem Sądu Okręgowego w realiach niniejszej sprawy brak było podstaw do uznania, że dłużnik z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa doprowadził do swojej niewypłacalności.

Powyższe implikuje dokonania przez Sąd Rejonowy oceny, bo takiej ten Sąd nie dokonał przy przywołaniu drugiej podstawy oddalenia wniosku tj. art. 491⁴ ust 2 pkt 3 PrUpNap, czy podnoszone przez dłużnika okoliczności pozwalają na zastosowanie w/w klauzul w świetle warunków art 491⁴ ust 2 pkt 3 PrUpNap.

Zasady słuszności nawiązują do szeroko pojętej uczciwości i lojalności w obrocie prawnym. Zastosowanie tych zasad w postępowaniu upadłościowym wymaga jednak specyficznego ich rozumienia. Będzie ono polegało na uniwersalnej ocenie całokształtu sytuacji życiowej dłużnika, jego dotychczasowych zachowań i relacji z wierzycielami, w celu ustalenia, czy brak jest moralnych podstaw do ścisłego zastosowania negatywnych przesłanek, stanowiących podstawę do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Druga klauzula generalna to względy humanitarne, mające swoje źródło w prawie publicznym. Na tym gruncie jest odczytywana jako poszanowanie godności człowieka. Względami humanitarnymi będą więc takie okoliczności, w których niedokonanie procedury oddłużeniowej narazi dłużnika na taki poziom cierpienia, który przeciwstawi się poczuciu moralności. Względami humanitarne w powyższym kształcie koncentrują się na osobie dłużnika, ale także –

jak się wydaje – na wpływie oddłużenia lub jego braku na sytuację osób najbliższych dłużnikowi (w tym przypadku żony dłużnika).

Mając na uwadze powyższe rozważania przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy oceni – po przeprowadzeniu dowodów zaoferowanych przez dłużnika – czy w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki do zastosowania w/w klauzul generalnych i przez ich pryzmat oceni zasadność wniosku dłużnika o ogłoszenie upadłości w świetle art. 491⁴ ust 2 pkt 3 PrUpNapr.

Z tych też względów orzeczono na podstawie art. 397 par 2 kpc w zw. z art. 386 par 4 kpc .

ZARZĄDZENIE

- (...)

(...)